

STORYTELLING VO VÝUČBE PSYCHOLÓGIE PRE BUDÚCICH UČITEĽOV

LENKA SOKOLOVÁ

Katedra psychológie a patopsychológie PdFUK, Bratislava

STORYTELLING IN PSYCHOLOGY COURSE FOR FUTURE TEACHERS¹

Abstract: Creating a meaningful and effective link between theory and practice is one the greatest challenges of teacher training. Working with stories, a technique referred to as storytelling, is considered to facilitate practical application of theoretical knowledge. The goal of this study is to introduce a theoretical framework for using storytelling as a teaching method in psychology course for future teachers and to analyse the feedback from teacher training students on working with this method. According to students' statements, storytelling is beneficial especially for connecting theory and practice; they appreciated authenticity of the stories, innovativeness of the method and new knowledge they gained. The students' reflections also show higher levels of their emotional involvement in learning.

Key words: storytelling, case studies, future teachers, teaching psychology, video stories, online living library

Psychológia je tradičnou súčasťou učiteľskej prípravy na stredných aj vysokých školách. Niet pochyb o tom, že psychologické poznanie má v učiteľskej praxi široké uplatnenie a budúci učitelia a učiteľky by mali získať základnú orientáciu v psychologických disciplínach. So stúpajúcimi nárokmi na učiteľskú profesiu však stúpajú aj

Prišlo 29.4.2019, L. S. PdFUK, Račianska 59, 813 34 Bratislava

E-mail: sokolova@fedu.uniba.sk

DOI: 10.4149/ppd_201903

¹ *Grantová podpora:* VEGA 1/0409/17 Osobnosť a profesijné videnie učiteľov a učiteľiek vo vzťahu k riešeniu náročných situácií v školskej triede v období tranzitu do praxe a KEGA 060UK-4/2017 Podpora naratívnej kompetencie v slovenskom jazyku u detí z marginalizovaného jazykového prostredia – súbor metodických materiálov.

nároky na kvalitu ich psychologickéj prípravy. K hlavným výzvam výučby psychológie pre učiteľov a učiteľky patrí príprava na rozmanitosť, diverzitu školskej triedy, na riešenie konfliktov a náročných situácií, na zvládanie záťaže spojenjej s vyučovaním, nevhodným správaním detí či interpersonálnymi vzťahmi v školskom prostredí. Popritom sa vynára aktuálna výzva prítomná vo všetkých zložkách učiteľskej prípravy: efektívne prepájať psychologickú teóriu s praxou v školách. Dôležitým cieľom psychologickéj prípravy budúcich učiteľov a učiteľiek je tiež rozvíjanie osobnosti, sebapoznania a profesijnej identity kandidátov a kandidátok na učiteľskú profesiu. Pre vyučujúcich nie je jednoduché naplniť potreby a očakávania praxe (riaditeľov a riaditeľiek škôl, rodičov či širšej verejnosti), ani samotných študentov a študentiek učiteľstva (Nohavová, Sokolová, 2018). Takto koncipovaná výučba psychológie, ktorá smeruje k rozvoju psychologickéj gramotnosti (Cranney, Dunn, 2011; Chrz, Nohavová, Slavík, 2015; Taylor, Hulme, 2015; Sokolová, Jursová Zacharová, Lemešová, 2017) a súčasne reflektuje potreby učiteľskej profesie (Dutke et al., 2019), si vyžaduje inovácie vyučovacích metód, presmerovanie transmisívnej výučby k aktivizujúcim, problémovým metódam, ktoré majú potenciál prepájať účinne a zmysluplne teóriu a prax. Práve tento potenciál vidíme okrem iného aj v prípadových metódach a rozprávaní príbehov (storytellingu).

Storytelling ako vyučovacia metóda

Storytelling, alebo rozprávanie príbehov, patrí k tradičným formám zdieľania poznania, tradícií, hodnôt, ale aj profesionálnych znalostí a zručností. Fiktívne i reálne príklady a príbehy vždy boli dôležitým nástrojom učenia v rôznych profesiách. A. D. Andrews, T. D. Hull a J. A. Donahue (2009) uvádzajú príklady použitia príbehov v príprave odborníkov rôznych profesií aj v súčasnosti, napr. v oblasti zubného lekárstva, medicíny, armády, letectva, práva alebo obchodu. Okrem rozvoja profesionálnych znalostí a zručností autori vyzdvihujú aj priestor pre rozvoj a diskusiu o profesionálnych hodnotách a postojoch (Hensel, Rasco, 1992). Tento aspekt je významný najmä v prípade profesií zameraných na prácu s ľuďmi, pričom prevládajú najmä výskumné zistenia z oblasti zdravotníckych profesií (pozri napr. Haigh, Hardy, 2011; Hensel, Rasco, 1992; Stacey, Hardy, 2011).

Prípady, príbehy či narácie vnášajú do výučby okrem objektívnych faktov aj emočné naladenie, postoje a osobnú perspektívu; práve tie niekedy môžu mať pri formovaní postojov väčší vplyv ako fakty (Moezzi, Janda, Rotmann, 2017). Emočné zaangažovanie a empatická identifikácia s postavami príbehov navyše prispieva k aktivizácii učiacich sa, vedie k rýchlejšiemu vybavovaniu informácií a stimuluje verbálne zdieľanie informácií a postojov v skupine. V učiteľskej príprave vhodne zvolené prípady a príbehy ilustrujú psychologické teórie, ale tiež scenáre a postupy riešenia rôznych situácií, ktoré môžu v edukačnej praxi učiteľa/učiteľky nastať. Týmto

spôsobom môžu okrem iného prispievať aj k zmierneniu tzv. šoku z reality (Stacey, Hardy, 2011; Stokking et al., 2003), ktorý sa objavuje v mnohých profesiách vrátane učiteľstva po nástupe do praxe. G. Stacey a P. Hardy (2011) ho opisujú ako disonanciu medzi očakávaniami absolventov/absolventiek a realitou praxe – v zdravotníckych aj pedagogických profesiách práve šok z reality prispieva k predčasným odchodom z profesie (Stokking et al., 2003). Autentické príbehy z praxe môžu pomôcť, aby očakávania študentov a študentiek boli realistickejšie a efekt šoku z reality sa tým zmierni (Stacey, Hardy, 2011).

Ďalším významným prínosom používania príbehov je formovanie postojov a odstraňovanie predsudkov budúcich učiteľov a učiteľiek. Vyučujúci sú denne konfrontovaní s rôznorodými vzdelávacími potrebami detí z rôzneho rodinného a sociálneho zázemia (Sokolová, Andreánska, 2016, 2018). Postoje či predsudky k týmto deťom ovplyvňujú profesijné konanie učiteľov a učiteľiek. Prijatie dieťaťa (Groma, Jursová Zacharová, 2017) je jedným z predpokladov inkluzívneho vzdelávania, na ktoré by mali byť študenti a študentky učiteľstva pripravovaní už počas pregraduálneho štúdia (Cook, 2002; Jordan, Schwartz, McGhie-Richmond, 2009). Americký sociálny psychológ Gordon Allport (1954) v období rasovej segregácie v Spojených štátoch amerických opísal tzv. kontaktnú teóriu, alebo teóriu kontaktu, podľa ktorej kontakt medzi dvoma odlišnými skupinami za určitých podmienok môže eliminovať medziskupinové predsudky a konflikty. Allportova teória bola viacerými autormi analyzovaná a revidovaná (Dixon, Durrheim, Tredoux, 2005; Pettigrew, 1998; Yaker a Hurley, 1987; Zuma, 2014). T. F. Pettigrew s kolegami (Pettigrew, Tropp, 2006, 2008; Pettigrew et al., 2011) analyzovali viac ako 500 štúdií zameraných na túto teóriu. Zistili, že efekt vzájomného kontaktu skupín umocňujú podmienky, v akých ku kontaktu dochádza. Príčiny, prečo kontakt s inou skupinou môže viesť k vyššej akceptácii a tolerancii a k znižovaniu predsudkov, sú podľa autorov predovšetkým afektívne, nielen kognitívne. Podľa ďalších autorov možno reálny kontakt nahradiť aj simulovanými interakciami v tréningových situáciách (Crisp, Turner, 2009), sledovaním určitých typov televíznych programov (Schiappa, Gregg, Hewes, 2006; pre porovnanie pozri napr. ohlasy na seriál Českej televízie Most), alebo identifikáciou s hrdinami knižných a filmových príbehov (Vezzali et al., 2014). Takto sprostredkovaný kontakt môže vyvolať podobný efekt ako kontakt priamy. Hoci má Allportova teória aj svojich kritikov (pozri napr. Saguy, Tausch, Dovidio, Pratto, 2009), je častým teoretickým východiskom pre prácu s príbehmi vo vzdelávaní.

Využitie vhodne zvolených prípadov a príbehov vo výučbe psychológie pre budúcich učiteľov a učiteľky má viaceré potenciálne benefity: zmiernenie šoku z reality, prepojenie teórie s praxou, formovanie profesijných postojov a hodnôt. Predovšetkým však majú poukázať na konkrétne možnosti aplikácie psychologického poznania v školskej praxi a budovať obraz psychológie ako vedy a profesie, ktorá môže byť pre učiteľa/učiteľku prínosom. Študenti a študentky sa tak môžu naučiť aj to, ako má

fungovať spolupráca medzi vyučujúcimi a školskými psychológmi a psychologičkami, prípadne ďalšími odborníkmi a odborničkami a Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie. Efekt práce s príbehmi závisí aj od toho, akú metódu a médium pri storytellingu zvolíme.

Rôzne alternatívy použitia storytellingu vo výučbe psychológie

A. D. Andrews, T. D. Hull a J. A. Donahue (2009) opisujú štyri postupy práce s narácaniami a príbehmi. Vychádzajú pritom z definície W. Labova, ktorý storytelling opísal ako metódu, pri ktorej sa verbálne rekapitulujú minulé skúsenosti v chronologickej sekvencii. Profesionálne poznanie sa cez príbehy rozvíja priamo, prostredníctvom sémantických štruktúr, verbalizácie udalostí a skúseností, a nepriamo, vytváraním mentálnej konštrukcie sledu, chronológie týchto udalostí. Každý metodický postup práce s príbehom ponúka iný typ zadania, ktorý aktivuje pozornosť mechanizmy študentov a študentiek.

Prípadová metóda (*angl. case-based instruction*) predstavuje príbeh, v ktorom má problém aj jeho riešenie pevnú štruktúru, má skôr faktografický charakter. Študent/študentka je v pozícii nezávislého pozorovateľa minulej udalosti, ktorú má následne komentovať, analyzovať a podobne.

Naratívna metóda (*angl. narrative-based instruction*) tiež pracuje s pevne daným problémom a riešením, ale oproti metóde prípadovej stavia najmä na emočnom zapojení študentov a študentiek, popri opise udalostí a faktov stimuluje aj emócie, autentické prežívanie príbehu. Príbeh v tomto prípade nemusí mať lineárnu chronologickú štruktúru, prepojenie príbehu stimuluje práve emotívna línia.

Metóda scenára (*angl. scenario-based instruction*) predstavuje postup, v ktorom je zadaný príbeh ako problém s určitými kritériami riešenia, riešenie však opísané nie je. Študent/študentka aktívne rozvíja príbeh, pričom si môže zvoliť niekoľko ciest, ako sa k riešeniu dopracovať.

Problémová metóda (*angl. problem-based instruction*) pracuje s príbehom, v ktorom je stanovený problém, ale riešenie, či kritériá riešenia nie sú pevne stanovené. Študent/študentka sa tak stáva „režisérom“ príbehu. Práve tento typ príbehov podľa autorov (Andrews, Hull, Donahue, 2009) najlepšie stimuluje transfer teoretických poznatkov do praxe, prepájanie deklaratívnych a procedurálnych znalostí (bližšie Sokolová, 2018) a rozvoj profesionálnych zručností.

Všetky uvedené metodické postupy možno realizovať v rámci samostatnej alebo skupinovej práce študentov a študentiek. V súčasnosti sa stále viac uplatňujú aj e-learningové aplikácie pre prácu s príbehmi, tzv. digitálny alebo digitálne podporovaný storytelling (Haigh, Hardy, 2011). Okrem metodického postupu práce s príbehom je dôležitý aj výber zdroja, z ktorého príbeh pochádza, a médium, prostredníctvom ktorého je príbeh študentom a študentkám prezentovaný. V rámci psychologického

prípravy učiteľov a učiteľiek pracujeme s rôznymi typmi zdrojov aj médií. Príbehy vyberáme na základe stanoveného kurikula (informačné listy predmetov), ale tiež na základe výskumu postojov a potrieb študentov a študentiek učiteľstva (Sokolová, Andreánska, 2018; Sokolová, Jursová Zacharová, Lemešová, 2014). Príbehy môžeme rozdeliť do štyroch kategórií:

- a) prípady a príbehy získané z beletrie, ktoré ilustrujú vybrané psychologické teórie a sú prezentované spravidla v textovej forme,
- b) prípady a príbehy získané v rámci vlastnej praxe a výskumu, študentom a študentkám sú prezentované ústne alebo písomne,
- c) prípady a príbehy vytvorené inými subjektami (napr. Online živá knižnica, príbehy a prípady prinesené študentmi a študentkami), ktoré sú prezentované sprostredkovane formou videa, ústne alebo písomne,
- d) prípady a príbehy hostí, ktoré sú osobne ústne prezentované aktérmi príbehu.

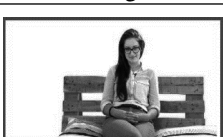
Pre účely tohto textu vyberáme ukážku použitia videopríbehov z projektu *Online živá knižnica* (viac na www.onlinezivakniznica.sk), kde sme v rámci povinného predmetu *Psychológia pre učiteľov 2* pracovali so štyrmi videopríbehmi.

Použitie príbehov z Online živej knižnice vo výučbe psychológie pre učiteľky a učiteľov

Predmet *Psychológia pre učiteľov 2* absolvujú študenti a študentky spravidla v druhom ročníku bakalárskeho štúdia učiteľstva akademických alebo umelecko-výchovných predmetov ako povinný predmet spoločného učiteľského základu na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave. Výučba pozostáva z dvojhodinovej prednášky a dvojhodinového seminára týždenne. Tematicky je predmet rozdelený na dva bloky (Sokolová, 2018): psychológia osobnosti s dôrazom na interindividuálne rozdiely (determinácia osobnosti, typológia osobnosti, temperament, motivácia, inteligencia, zvládanie záťaže, duševné zdravie a osobnosť učiteľa) a edukačná psychológia (učenie, tvorivosť, sociálna dynamika školskej triedy, kognitívne štýly, stratégie učenia, poruchy učenia a správania, psychologické aspekty školskej inklúzie). Seminára sú zamerané najmä na analýzu rôznych typov prípadových štúdií a kazuistík zo školskej praxe vo vzťahu k témam prednášok. V rámci jedného semestra sme pracovali so štyrmi príbehmi z *Online živej knižnice*, ktoré ilustrovali štyri tematické okruhy: determinácia psychiky, stres a zvládanie záťaže, dynamika školskej triedy a poruchy učenia. Bližšie ich opisujeme v tabuľke 1. Študenti a študentky si pozreli a vypočuli video s príbehom a následne najskôr individuálne a potom v skupine pracovali na zadaniach, ktoré súviseli s kľúčovými pojmami danej témy. Popri týchto kľúčových pojmoch, na ktoré boli zadania primárne zamerané, sa študenti a študentky sekundárne oboznamovali so životom skupín, s ktorými bežne nie sú v kontakte (deti z detského

T a b u ľ k a 1

Použitie príbehov z Online živej knižnice

Názov	Príbeh	Kľúčové pojmy
 Chlapec z detského domova	Príbeh chlapca z náročného rodinného prostredia, ktorý strávil časť detstva v detskom domove kvôli závislosti na automatoch v rodine.	Téma: Determinácia osobnosti Pojmy: biologická determinácia, sociálna determinácia, formovanie osobnosti, emočná väzba, rodina a inštitucionálna výchova
 Otec nepočujúceho chlapčeka	Príbeh otca, ktorý sa vyrovnáva so zistením, že jeho dieťa nepočuje; otec opisuje svoje reakcie na túto situáciu.	Téma: Duševné zdravie Pojmy: stres, záťaž, chronický stres, akútny stres, stresor, coping zameraný na emócie, coping zameraný na problém
 Dcéra imigrantov	Príbeh dievčaťa, ktoré zažívalo v škole šikanovanie z dôvodu inej etnickej príslušnosti. Dievča opisuje svoje prežívanie aj reakcie rodiny a okolia.	Téma: Školská trieda ako sociálna skupina Pojmy: dynamika školskej triedy, obľúbenosť a vplyv v triede, šikanovanie, agresori a obeť šikanovania, príčiny šikanovania
 Dievča s dyslexiou	Príbeh mladej ženy, ktorej bola diagnostikovaná dyslexia. Vo videu opisuje rôzne prejavy tejto poruchy aj techniky, akými sa učila.	Téma: Poruchy učenia a správania Pojmy: dyslexia, dysortografia, dysgrafia, prejavy vývinových porúch učenia, školská integrácia a inklúzia

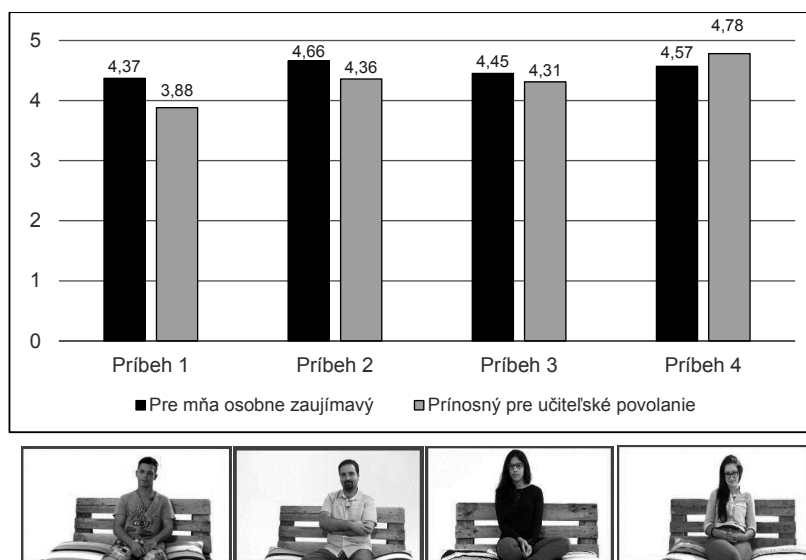
Poznámka: Obrázky sú prevzaté zo stránky www.onlinezivakniznica.sk

domova, komunita ľudí so sluchovým postihnutím, osoby so špeciálnymi edukačnými potrebami, či príslušníci minoritných kultúr a etník).

Storytelling vo výučbe psychológie očami študentov a študentiek učiteľstva

Predmet s použitím videopríbehov absolvovalo 72 študentov a študentiek v dvoch skupinách. Ich spätné väzby sme analyzovali na dvoch úrovniach²:

² Postup práce s videopríbehmi vrátane zadaní, pracovných listov a hodnotenia študentov a študentiek bol publikovaný v monografii Lepšie raz vidieť... Video v psychologickej príprave učiteľov a učiteľiek (Sokolová, 2018).

Obr. 1 Spätaná väzba študentov a študentiek na jednotlivé príbehy (priemerné hodnotenia na päťstupňovej škále)

Bezprostredná štruktúrovaná reflexia po každom príbehu, ktorá pozostávala z doplnenia nedokončenej vety „*Tento príbeh bol...*“, otvorenej otázky zameranej na momenty, ktoré študentov a študentky pri sledovaní videa zaujali, a dvoch otázok s hodnotením na 5-stupňovej škále: *Bolo sledovanie tohto príbehu prínosné pre Vašu prípravu na učiteľské povolanie? Bolo sledovanie tohto príbehu pre Vás osobne zaujímavé?*

Záverečná štruktúrovaná spätaná väzba po ukončení predmetu, ktorá pozostávala z otvorenej otázky zameranej na voľnú spätú väzbu k úlohám spojeným s videopríbehmi, a z troch otázok s hodnotením na 5-stupňovej škále: *Ako sa Vám páčili úlohy s videopríbehmi počas tohto semestra? Bola táto úloha celkovo prínosná pre Vašu učiteľskú prax a prípravu na učiteľské povolanie? Bola táto úloha pre Vás osobne zaujímavá?*

Pri analýze reflexií bezprostredne po sledovaní príbehu sme sa zamerali na kvantitatívne porovnanie hodnotenia jednotlivých príbehov a analýzu asociácií s jednotlivými príbehmi (doplnenia nedokončenej vety). Obrázok 1 ilustruje porovnanie hodnotenia jednotlivých príbehov z hľadiska osobného záujmu študentov a študentiek a z hľadiska vnímaného prínosu príbehu pre prípravu na učiteľské povolanie. Všetky štyri príbehy dosiahli skóre vyššie ako 3,5 na 5-stupňovej škále, pričom najvyšší prínos pre pedagogickú prax študenti a študentky pripisovali príbehu o dievčati s dyslexiou a ako osobne najzaujímavejší vnímali príbeh o otcovi nepočujúceho chlapčeka.

Nedokončenú vetu študenti a študentky doplnili najčastejšie prídavným menom alebo prerozprávaním témy príbehu, na doplnenie nedokončených viet použili spolu 251 adjektív. Frekvenčnú analýzu 10 najčastejšie použitých prídavných mien, ktoré reprezentujú jednotlivé príbehy uvádzame v tabuľke 2. Popri najfrekventovanejších slovách *zaujímavý*, *poučný* a *inšpiratívny* sa často vyskytovali aj adjektíva odrážajúce práve emočné zaangažovanie a empatickú identifikáciu študentov a študentiek (*emotívny*, *dojímavý*, *smutný* a pod.).

V záverečných spätných väzbách k práci s videopríbehmi sme analyzovali odpovede na otvorené otázky, pre ktoré sme metódou tematického kódovania vytvorili štyri hlavné kategórie odpovedí (tabuľka 3). Študenti a študentky zdôrazňovali najmä prepojenie teórie s praxou a autenticitu príbehov, ktoré prinášali nové témy, obsahovali pre nich nové informácie. Prácu s príbehmi tiež vnímali ako inovatívnu vyučovaciu metódu, ktorá priniesla zmenu tradičného spôsobu výučby aj seminárneho zadania.

Diskusia a záver

Spätné väzby študentov a študentiek učiteľstva potvrdzujú vyššie citované názory odborníkov a odborníčok (Andrews, Hull, Donahue, 2009; Haigh, Hardy, 2011; Hensel, Rasco, 1992), že storytelling patrí k inovatívnym metódam, ktoré majú najmä v profesijnej príprave potenciál zmysluplne prepájať teóriu s praxou a tiež napĺňať súčasne profesijné aj osobné očakávania študentov a študentiek od výučby psychológie (Nohavová, Sokolová, 2018). Hodnotenie príbehov nepochybne ovplyvňuje aj fakt, že prezentačným médium bolo v tomto prípade video, čím sa dosahuje vyššia miera autenticity a „pravosti“ príbehov (Mangione, Pettenati, Rosa, 2017), ktorú

Tabuľka 2

Frekvencia adjektív dopĺňovaných do nedokončených viet k príbehom

	N	%
zaujímavý	52	20,7
poučný	34	13,5
inšpiratívny	33	13,1
dojímavý	16	6,4
motivujúci	16	6,4
smutný	16	6,4
emotívny	13	5,2
povzbudivý	11	4,4
vysvetľujúci	8	3,2
silný	8	3,2

T a b u l k a 3

Kategórie voľných spätných väzieb na použité príbehy

Kategória	Príklady výrokov
Prepojenie teórie a praxe	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Výborné uvedenie do praxe pomocou týchto videí. Dozvedela a zapamätala som si oveľa viac takouto formou.</i> – <i>Psychológia pre učiteľov 2 sa mi veľmi páčila vzhľadom na praktické prevedenie teórie a taktiež, že sme mali priestor na vyjadrenie sa.</i>
Autenticita príbehov	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Páčilo sa mi, že sme si mohli vypočúť skutočné životné príbehy ľudí a nie len sucho drilovať poučky.</i> – <i>Páčilo sa mi, že príbehy boli priamo od danej osoby, nie prerozprávané.</i> – <i>Páčilo sa mi, že to boli skutočné príbehy reálnych ľudí.</i>
Záujem, nové poznatky	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Videá sa mi veľmi páčili, boli zaujímavé, veľa som sa z nich dozvedela a pochopila.</i> – <i>Prekvapilo ma, koľko predsudkov deti v škole zažívajú.</i>
Zmena, inovácia výučby	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Táto úloha bola oveľa zaujímavejšia, záživnejšia a lepšia pre prax ako písanie seminárky, na ktorú hneď po semestri zabudnem.</i> – <i>Táto úloha bola pre mňa okorenením tých bežných prednášok, ktoré denne zažívam.</i>

evidujeme aj pri príbehoch rozprávaných hosťami. Napriek týmto benefitom sme nezistili, že by zavedenie tohto inovatívneho prvku do výučby predmetu prispelo k zlepšeniu vyučovacích výsledkov oproti iným skupinám (Sokolová, 2018). Z pohľadu vyučujúcej možno pozitívne hodnotiť najmä zvýšenie aktivizácie a osobného zaangažovania študentov a študentiek na seminároch. Hoci sme osobitne nezisťovali intenzitu ich postojov pred a po práci s príbehmi, v písomných reflexiách evidujeme náznaky posunu v postojoch, tie sú individuálne a nemožno ich generalizovať, otvára sa tu však priestor pre ďalší komplexnejší výskum v tejto oblasti.

Napriek pozitívnym spätným väzbám prináša tento prístup aj ďalšie nezodpovedané otázky a potenciálne limity či riziká. Predovšetkým pri súčasnej organizácii výučby a množstve premenných, ktoré do učiteľskej prípravy vstupujú, nie je možné overiť, aký dopad má táto výučba na postoje a kompetencie študentov a študentiek v praxi, resp. či je motivačný efekt storytellingu v učiteľskej príprave dlhodobý. Ďalšou bariérou práce s príbehmi je riziko prílišnej generalizácie alebo fixovania sa na určité aspekty príbehu. Na tieto riziká upozorňujú aj autori, ktorí sa venujú problematike používania videa v učiteľskej príprave (Mangione et. al, 2018). Zovšeobecňovanie záverov na základe analýzy jedného prípadu môže viesť

v praxi k zjednodušujúcim alebo chybným záverom. Preto pokladáme za dôležité systematicky prepájať príbehy s konkrétnymi psychologickými teóriami, príp. jednu teóriu ilustrovať viacerými príbehmi, i keď si uvedomujeme, že tento postup je časovo aj didakticky náročný.

Hoci má storytelling svoje limity, pokladáme rôzne formy práce s príbehmi za vhodnú metódu v rámci výučby psychológie pre učiteľky a učiteľov. V súlade s J. Taylorovou a J. Hulmovou (2015) sa domnievame, že storytelling a prípadové metódy všeobecne prispievajú k rozvoju psychologickej gramotnosti, stimulujú vnímavosť a citlivosť k javom alebo situáciám, ktoré môžu v školskej triede nastať, čím rozvíjajú profesijné videnie a znalosti, a tiež podporujú formovanie proučiteľskej identifikácie a prijatie rôznorodosti v školských triedach.

LITERATÚRA

- ALLPORT, G. W. 1954. The nature of prejudice. Cambridge; Reading: Addison-Wesley.
- ANDREWS, A. D. – HULL, T. D. – DONAHUE, J. A. 2009. Storytelling as an instructional method: descriptions and research questions. *The Interdisciplinary Journal of Problem-based Learning*, vol. 3, no. 2, p. 6-23.
- COOK, B. G. 2002. Inclusive attitudes, strengths, and weaknesses of pre-service general educators enrolled in a curriculum infusion teacher preparation program. *Teacher Education and Special Education*, vol. 25, no. 3, p. 262-277.
- CRANNEY, J. – DUNN, D. S. 2011. *The Psychologically Literate Citizen: Foundations and Global Perspectives*. Oxford: Oxford University Press.
- CRISP, R. J. – TURNER, R. N. 2009. Can imagined interactions produce positive perceptions? Reducing prejudice through simulated social contact. *American Psychologist*, vol. 64, no. 4, p. 231-240.
- DIXON, J. – DURRHEIM, K. – TREDoux, C. 2005. Beyond the optimal contact strategy: A reality check for the contact hypothesis. *American Psychologist*, vol. 60, no. 7, p. 697-711.
- DUTKE, S. – BAKKER, H. – SOKOLOVÁ, L. – STUHLÍKOVÁ, I. – SALVATORE, S. – PAPPAGEORGI, I. 2019. Psychology curricula for non-psychologists? A framework recommended by the EFPA Board of Educational Affairs. *Psychology Learning and Teaching*, vol. 18, no. 2, p. 133-154.
- GROMA, M. – JURSOVÁ ZACHAROVÁ, Z. 2017. Prijatie v perspektíve psychológie a inkluzívneho vzdelávania. In: *Psychologické aspekty pomáhání*. Ostrava: Ostravská univerzita, s. 25-31.
- HAIGH, C. – HARDY, P. 2011. Tell me a story – a conceptual exploration of storytelling in healthcare education. *Nurse Education Today*, vol. 31, no. 4, p. 408-411.
- HENSEL, W. A. – RASCO, T. L. 1992. Storytelling as a method for teaching values and attitudes. *Academic Medicine*, vol. 67, no. 8, p. 500-504.
- CHRZ, V. – NOHAVOVÁ, A. – SLAVÍK, J. 2015. Psychologická gramotnost ze dvou poznávacích perspektiv: Aktuální výzva pro výuku psychologie a její didaktiku. *Studia Paedagogica*, vol. 20, no. 4, p. 21-46.
- JORDAN, A. – SCHWARTZ, E. – MCGHIE-RICHMOND, D. 2009. Preparing teachers for inclusive classrooms. *Teaching and Teacher Education*, vol. 25, no. 4, p. 535-542.
- MANGIONE, G. R. – PETTENATI, M. C. – ROSA, A. 2017. Professional vision narrative review: The use of videos to support the development of teachers' reflective practice. In:

- ROSSI, P. G. – FEDELI, L.: Integrating video into pre-service and in-service teacher training. Hershey: IGI Global.
- MOEZZI, M. – JANDA, K. B. – ROTMANN, S. 2017. Using stories, narratives, and storytelling in energy and climate change research. *Energy Research and Social Science*, vol. 31, p. 1-10.
- NOHAVOVÁ, A. – SOKOLOVÁ, L. 2018. Obsah a cieľ výuky psychológie z pohľadu študentů učiteľských odborů. *Pedagogika*, roč. 68, č. 4, s. 349-366.
- PETTIGREW, T. F. 1998. Intergroup contact theory. *Annual Review of Psychology*, vol. 49, no. 1, p. 65-85.
- PETTIGREW, T. F. – TROPP, L. R. 2006. A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 90, no. 5, p. 751-783.
- PETTIGREW, T. F. – TROPP, L. R. 2008. How does intergroup contact reduce prejudice? Meta-analytic tests of three mediators. *European Journal of Social Psychology*, vol. 38, no. 6, p. 922-934.
- PETTIGREW, T. F. – TROPP, L. R. – WAGNER, U. – CHRIST, O. 2011. Recent advances in intergroup contact theory. *International Journal of Intercultural Relations*, vol. 35, no. 3, p. 271-280.
- SAGUY, T. – TAUSCH, N. – DOVIDIO, J. F. – PRATTO, F. 2009. The irony of harmony: Intergroup contact can produce false expectations for equality. *Psychological Science*, vol. 20, no. 1, p. 114-121.
- SCHIAPPA, E. – GREGG, P. B. – HEWES, D. E. 2006. Can one TV show make a difference? Will and Grace and the parasocial contact hypothesis. *Journal of Homosexuality*, vol. 51, no. 4, p. 15-37.
- SOKOLOVÁ, L. 2018. Lepšie raz vidieť... Video v psychologickej príprave učiteľov a učiteľiek. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- SOKOLOVÁ, L. – ANDREÁNSKA, V. 2016. Psychologická gramotnosť a podpora mentálneho zdravia v škole. In: *Škola v kontexte psychológie zdravia a pozitívnej psychológie*. Praha: Wolters Kluwer, s. 84-90.
- SOKOLOVÁ, L. – ANDREÁNSKA, V. 2018. Diverzita v školskej triede očami budúcich učiteľov a učiteľiek. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, roč. 52, č. 3-4, s. 278-290.
- SOKOLOVÁ, L. – JURSOVÁ ZACHAROVÁ, Z. – LEMEŠOVÁ, M. 2014. Psychologická príprava učiteľov a učiteľiek: Inovatívne prístupy. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- SOKOLOVÁ, L. – JURSOVÁ ZACHAROVÁ, Z. – LEMEŠOVÁ, M. (2017). Developing psychological literacy in the pre-gradual teacher training. *International Convention of Psychological Science 2017*, Vienna, Austria, 23-25 March 2017.
- STACEY, G. – HARDY, P. 2011. Challenging the shock of reality through digital storytelling. *Nurse Education in Practice*, vol. 11, no. 2, p. 159-164.
- STOKKING, K. – LEENDERS, F. – DE JONG, J. – VAN TARTWIKJ, J. 2003. From student to teacher: Reducing practice shock and early dropout in the teaching profession. *European Journal of Teacher Education*, vol. 26, no. 3, p. 329-350.
- TAYLOR, J. – HULME, J. A. 2015. Psychological Literacy: A Compendium of Practice. Dostupné na: http://eprints.bournemouth.ac.uk/22906/4/psychological_literacy_compendium_final2._amended.pdf
- VEZZALI, L. – STATHI, S. – GIOVANNINI, D. – CAPOZZA, D. – TRIFILETTI, E. 2014. The greatest magic of Harry Potter: Reducing prejudice. *Journal of Applied Social Psychology*, vol. 45, no. 2, p. 105-121.
- YUKER, H. E. – HURLEY, M. K. 1987. Contact with and attitudes toward persons with disabilities: The measurement of intergroup contact. *Rehabilitation Psychology*, vol. 32, no. 3, p. 145-154.
- ZUMA, B. 2014. Contact theory and the concept of prejudice: Metaphysical and moral explorations and an epistemological question. *Theory and Psychology*, vol. 24, no. 1, p. 40-57.

Súhrn: K najväčším výzvam učiteľskej prípravy patrí zmysluplné a efektívne prepojenie teórie a praxe. Práca s príbehmi, označovaná aj ako storytelling, sa považuje za metódu, ktorá facilituje praktickú aplikáciu teoretických poznatkov. Cieľom štúdie je predstaviť teoretické východiská použitia storytellingu ako metódy výučby v psychologickkej príprave budúcich učiteľov a analyzovať spätné väzby študentov učiteľstva na prácu s touto metódou. Podľa vyjadrení študentov je použitie príbehov prínosné najmä v oblasti prepojenia teórie a praxe, ďalej pre autenticitu príbehov, inovatívnosť metódy a nové poznatky, ktoré získali. Z reflexií tiež badať vyššiu emočnú zaangažovanosť študentov pri učení.

Kľúčové slová: storytelling, prípadové štúdie, budúci učitelia, vyučovanie psychológie, videopríbehy, online živá knižnica

Mgr. Lenka Sokolová, PhD. pôsobí ako odborná asistentka na Katedre psychológie a patopsychológie Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Po absolvovaní špecializačného štúdia školskej psychológie a doktorandského štúdia pedagogickej psychológie pracovala ako školská psychologička. Má viac ako 15 rokov pedagogickej praxe (učiteľka na základnej škole, gymnáziu, v záujmovom vzdelávaní dospelých a príprave učiteľov a učiteľiek). V súčasnosti sa pedagogicky a výskumne venuje najmä didaktike psychológie v pregraduálnom vzdelávaní a psychologickkej príprave učiteľov a učiteľiek.